

VYTAUTAS GUDELIS

(g. 1923 m.)

Geografas, geologas, habilituotas daktaras, profesorius, Lietuvos mokslų akademijos akademikas.

Vienas žymiausių Lietuvos geografo Vytautas Gudelis gimė 1923 m. rugpjūčio 13 d. Kaune kariuomenės gydytojo Kazimiero ir Monikos (Šiškaitės) Gudelių šeimoje. Pradžios mokslus pradėjo Vilkaviškyje (1930-1933). Tėvams persikėlus į Panevėžį, 1933-1941m. mokslus tęsė Valstybinėje Berniukų gimnazijoje. Priklausė jurų skautams. Labai domėjosi geografija. Daug skaitė apie keliones, svetimus kraštus. Išmokęs keletą kalbų, susirašinėjo su įvairių šalių keliautojais, ekspedicijų dalyviais. Žingeidus jaunuolis tapo neakivaizdiniu Naujosios Zelandijos "Okeanijos" klubo nariu.

1939-aisiais moksliniame žurnale "Kosmos" išspaus-

dino pirmąjį savo geografinį straipsnį "Puari – Naujosios Gvinėjos šerdis". Tai buvo daugelio mokslinių publikacijų pradžia.

Ji, kaip ir jo bendraklasius, labai sukrėtė 1940-aisiais prasidėjusi okupacija ir 1941-ųjų tremtys, palietusios ir gimnazistus, ir mokytojus. Brandos atestatą jau gavo sproginėjant vokiečių bomboms ne iškilmingoje aplinkoje, o tyliai mokyklos raštinėje. Tais pat metais įstojo į Vilniaus universiteto gamtos matematikos fakultetą ir pradėjo geologijos ir archeologijos studijas. 1943 m. vokiečiams uždarius universitetą, laiko veltui neleido. 1943-1944 m. geologinėje tarnyboje dirbo profesoriaus asistentu. 1944-1947 m. tęsė studijas atkurtame Vilniaus universitete ir kartu dirbo Geografijos katedroje.

1947 m. baigęs I-ąją pokario laidą buvo paliktas universitete. 1947-1950 m. dirbo dėstytoju, vyr. dėstytoju Geologijos ir Fizinės geografijos katedrose. Pradėjo visą gyvenimą užsitęsusių Baltijos jūros, Kuršių nerijos, kitų Lietuvos vietų paviršiaus tyrinėjimus. 1950 m. "valant" universiteto kadrus, buvo pašalintas už tariamai vokiečių okupacijos metais "nacionalistine dvasia" periodikoje išspausdintus straipsnius. Kurį laiką nedirbo. 1951 m. pavasarį buvo priimtas moksliniu bendradarbiu į Mokslų akademijos Geografijos – geologijos institutą. Čia dirbdamas dvidešimt šešerių metų jaunas mokslininkas parašė ir apgynė disertaciją ir tapo geologijos – mineralogijos mokslų kandidatu (dabar – daktaru). 1954-1978 m. buvo to paties instituto sektoriaus vadovas, 1978-1990 m. MA geografijos skyriaus vadovas.

1968 m. apgynė mokslų daktaro disertaciją (dabar habilituoto dr.) "Pabaltijo reljefas ir kvartero dariniai" 1960 m. suteiktas profesoriaus vardas, 1980 m. išrinktas Lietuvos MA nariu korespondentu. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, išrinktas tikroju nariu.

Vytautas Gudelis – plataus profilio geografijos mokslininkas. Tyrinėjo Baltijos jūrą, Kuršių neriją. Vadovavo net 42 mokslinių tyrimų temoms, dešimtims ekspedicijų. Daug dėmesio skyrė lietuviškai mokslinei terminijai. Priėmė net 340 jo pasiūlytų mokslinių terminų. Mokėdamas kelias užsienio kalbas, parengė net tris terminijos žodynus.

Redagavo, sudarė 26 mokslo darbų rinkinius ir monografijas, 27 tomų „Geografijos metraštį“. Ne tik Europoje žinomas jo redaguotas tęstinis leidinys „Baltica“, kurio išleisti 7 tomai. Bendradarbiavo leidžiant enciklopedijas.

Parengė daug pranešimų tarptautinėms konferencijoms. Deja, ne visas jas pats skaitė. Kaip „nepatikimas“, mokslinėse konferencijose Meksikoje, Danijoje, JAV, Prancūzijoje, Japonijoje, į kurias buvo kvieštas, sovietinės valdžios nebuvo išleistas. Jose dalyvavo neakivaizdiniu būdu – nusiųsdavo tik pranešimus. Tik gerokai vėliau buvo išleistas į Suomiją ir Švediją. Bet ir tokiu būdu jis garsino Lietuvos geografijos – geologijos mokslo pasiekimus.

Nors iš universiteto buvo pašalintas, tačiau dideli jo nuopelnai ugdant jaunuosius mokslininkus. Vadovavo daugiau kaip dvidešimčiai disertantų. Žymų Baltijos jūros žinovą kvietė skaityti paskaitų Švedijos Upsalos ir Lundo, Suomijos Helsinkio, Oulu ir Turku universitetai.

Daug prisidėjo prie geografijos instituto atkūrimo 1990 metais, ir buvo jo vadovu 1990-1991 m.

Leidinyje „Kas yra kas Lietuvoje“ (2000m.) Vytautas Gudelis pristatomas taip: „Habilituotas daktaras (fiziniai m.), profesorius, MA tikrasis narys, Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus narys, mokslinis konsultantas, Geografijos instituto, Mokslo tarybos, Lietuvos Geografų draugijos narys (...). Lietuvos mokslo premijų laureatas, nusipelnęs Lietuvos mokslo veikėjas. Kūrė ir plėtojo naujas mokslo tyrimų sritis: Baltijos jūros geologijos, jūros

krantotyros, neotektonikos. 700 mokslinių publikacijų, 14 monografijų, 3 terminų žodynų autorius. Lietuvos gamtos apsaugos draugijos, Europos jūros krantų apsaugos sąjungos, Gdansko (Lenkija) gamtos mylėtojų draugijos garbės narys, Uppsalos (Švedija) universiteto garbės daktaras, Tarptautinės geografo asociacijos narys (1963-1983), tarptautinių geologų ir geografo kongresų dalyvis, įvairių kitų mokslinių organizacijų narys”.

Tai gimnazijos auklėtinis vienas iškiliausių mūsų mokslininkų.

Gimnazijos istorijos muziejuje Vytauto Gudelio fonde daug įvairių leidinių, kuriuos atsiuntė jų autorius.